

א' אדר תשע"ז
27 פברואר 2017

לכבוד:

יצחק בן דוד

סמנכ"ל בכיר לפיקוח והסברה
המשרד להגנת הסביבה

הנדון: סיכום תחקיר אירוע זיהום ים וחופים "מקשר 24 חח"י אשדוד" – 26.1.2017, קריית הממשלה, רמלה

התחקיר שבנדון נערך ביוזמת היחידה הארצית להגנת הסביבה הימית (להלן – "היחידה"), על מנת לחקור את תפקוד כלל הגופים המעורבים בתגובה לתקרית זו ולהסיק מסקנות לשיפור תפקודם בעתיד. המשתתפים בתחקיר מפורטים ברשימת התפוצה המצ"ב.

רקע:

- בתאריך ה-9.1.2017 בשעות הבוקר המאוחרות קיבל מפקח היחידה הימית הודעה מאזרח על ריח חזק של דלק באזור פתח יציאת המים החמים של תחנת הכח אשכול. מפקחי היחידה יצאו לשטח לתצפית וגילו כתם שמן במרחק של 200 מטר מערבית לחוף. היחידה הימית הודיעה לגופים הסמוכים למקום האירוע ("חח", נמל אשדוד, מתקן התפלה אשדוד) על הזיהום והיה ניסיון לאתר את מקור הזיהום בחברת החשמל. נדגיש כי ביממה זו היתה סערה בים. תנאי הים הקשים ששררו באותו זמן כללו רוחות במהירות 30 קשר וגלים בגובה 3 מטר שמנעו כל אפשרות לגישה ועבודה בים.
- למחרת בבוקר, ה-10.1.2017, יצאו מפקחי היחידה הימית לים ולחופים, אז התגלה כי הזיהום מקורו בצינור 24" של המקשר הימי של חברת החשמל, המשמש טעינה ופריקת מזוט ממכליות לבית הזיקוק של פז באשדוד. ביום זה הצינור היה מלא ברובו בשמן שימור ומכליות לא היתה מחוברת למרבית המזל.
- מאחר והצינור הינו בבעלות חברת החשמל, הורה מנהל היחידה הארצית להגנת הסביבה הימית לחברת החשמל, לפעול מיידית: 1. להפסיק את מקור הזיהום ולרוקן ולאטום את הצינור 2. לבצע פעולות חסימה ואיסוף השמן מהים. מפקחי היחידה נכחו בשטח לכל אורך התקרית לפקח על פעולות התגובה בים ובחופים. חברת החשמל הפעילה את אנשיה וכן קבלן פרטי מטעמה (חברת מ.דאנקור) לביצוע פעולות איסוף וספיגה של השמן שנצפה בים ובחופים – בתיאום הרשויות המקומיות - במשך כל ימי האירוע.
- בתאריך ה-11.1.2017 לאחר הערכת מצב נקבע כי האירוע הוא אירוע **ברמה 2** (תקרית אשר נוכח היקפה ומיקומה היא טעונה טיפול על ידי שני בעלי תכניות תגובה או יותר, לבדם או בדרך של שיתוף פעולה ביניהם); הובהר לחברת החשמל כי כגורם המזהם, אחריותם היא כוללת ומוחלטת לרבות ליידע את לגופים הנפגעים מהזיהום ולסייע להם בטיפול בזיהום השמן בתחומם.
- מתאריך ה-12.1.2017 ועד 16.1.2017 פעלו הרשויות המקומיות ורט"ג בסיוע חברת החשמל ובפיקוח ותאום היחידה הארצית להגנת הסביבה הימית, לפינוי כל שמן שהגיע לחופים. רק לאחר הערכת מצב ובדיקות מקיפות בים ובחופים עד כי שלא נראה שמן, אישר מנהל היחידה לסיים את האירוע. החופים שנפגעו מהזיהום: אשדוד, פלמחים, שפך נחל שורק, אכדיה הרצליה, געש-חוף השרון.

מהלך הדין:

רני עמיר הבהיר בפתיחה, כי מטרת התחקיר שבנדון היא לבדוק, להפיק לקחים ולשפר את פעולות התגובה לאירוע המדובר ולאירועים דומים בעתיד, ובשום אופן לא עוסק בגורמים לאירוע, שכן עניין זה מצוי בחקירה.

יואב רטנר סקר את מתודולוגיית רמות האירוע (3-Tier Response) שבבסיס התלמ"ת, ואת הגדרת אחריות ותפקיד בעלי התכניות המפעליות והמקומיות והיחידה הארצית להגנת הסביבה הימית בעת אירוע.

הגופים שהציגו את פעילותם באירוע ומסקנותיהם ממנו:

1. היחידה הארצית להגנת הסביבה הימית, פרד ארזואן סגן מנהל היחידה
2. חברת חשמל לישראל, גדי דייסי מנהל מחלקת ים
3. רשות הטבע והגנים, יגאל בן ארי, מנהל תחום ים
4. מתקן התפלה אשדוד, יונתן תלמי, סמנכ"ל תפעול
5. עיריית ראשון לציון, אלי שוורצברג, מנהל אגף חופים

עיקרי הדברים ומסקנות:

1. התחקיר מצא כי לא כל הגופים ובעלי התפקידים הרלוונטיים במשרדי הממשלה קיבלו את ההודעות על האירוע, שהופצו על ידי מוקד הסביבה ו/או מוקד החירום של חח"י ביום הראשון והשני של האירוע.

פעולה לתיקון: כל הגופים המבקשים לקבל הודעה באירוע זיהום ים יעבירו ליואב רטנר את פרטי איש הקשר הרלוונטי לקבלת ההודעה (שם, תפקיד, גוף, מספר טלפון ומייל), כמו גם מספר טלפון של מוקד רלוונטי של הארגון אם קיים. יש לזכור שאנשי קשר אלו פועלים 24/7 ויחויבו להשתתף גם בתרגילים.

2. התברר כי בתוכניות החירום המפעליות, פרטי הקשר של מתקני ההתפלה אינם מעודכנים בתוכנית החירום המפעליות השכנות, ולכן נגרם עיכוב בהעברת מידע לגופים אלו.

פעולה לתיקון: היחידה תנחה את כל בעלי תוכניות החירום המפעליות להוספת פרטי קשר ונוהל דיווח למתקני ההתפלה.

3. בתחקיר נמצא כי חברת החשמל, כגוף המזהם והאחראי על פעולות הטיפול בזיהום, הגיבה במהירות ויעילות בכל הקשור לטיפול בזיהום שהתגלה בשטח הרשויות החופיות (כולל רט"ג). עם זאת, בכל הקשור לשיתוף והעברת תמונת מצב עדכנית ומלאה על מיקום הזיהום וכיוון תנועתו לכל הגופים העלולים להיפגע ממנו באירוע, חברת החשמל לא פעלה באופן מיטבי.

מסקנה: באירוע רמה 2 יש להקפיד כי הגוף המנהל את האירוע הפעיל חדר מצב, אשר מרכז את כל המידע והתקשורת ומשתתף עם כל תוכניות רמה 1 השכנות ועם היחידה, ומקפיד על ניהול ושמירת רשומות.

4. מדיוני התחקיר התברר, כי בקרב מקבלי ההחלטות במתקני ההתפלה, הרגולטורים הממשלתיים וברשויות המקומיות חסר הידע הבסיסי בכל הקשור להתנהגות שמן בים ואפשרויות ודרכי הטיפול בתקריות אלו.

מסקנה: היחידה תפתח קורס בסיסי להיכרות וטיפול באירועי זיהום ים ברמת IMO 1, להכשרת עובדים ברשויות המקומיות ובמתקני ההתפלה. כמו כן, תיערכנה פגישות מקצועיות בין היחידה הימית וחמשת מתקני ההתפלה, לרבות הגופים הממשלתיים האחראים על פעילותם, במטרה להכין תח"מ לתגובה לזיהום ים בשמן.

5. מהתחקיר עולה כי תמונת המצב בכל הקשור להתפשטות הזיהום בים התבססה בעיקר על מידע מכלי שייט שפעלו בקרבת מקור הזיהום ובסביבתו, וכי סוג השמן וזרמי הים בימים המדוברים גרמו לכך שחלק מהזיהום נע צפונה במהירות רבה ולא תמיד על פני המים.

מסקנה: בכל חשש של אירוע מתפשט, היחידה תשאף תמיד לקבל תמונת מצב מפורטת על גבולות הזיהום ומיקומו מוקדם ככל האפשר, באמצעי תצפית אוויריים כגון טיסת סיוור, מעבר לסיורי ים וחופים.

בכבוד רב

יואב רטנר
מרכז מערך מוכנות למיפול ריחום ים
היחידה הארצית להגנת הסביבה הימית

העתקים:

ישראל דנצינגר, מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה
שלמה בריימן, מנכ"ל חנ"י
יגאל מאור, מנכ"ל רספ"ן
עו"ד איריס שליט, הלשכה המשפטית, המשרד להגנת הסביבה
גדעון מזור, מנהל מחוז מרכז, המשרד להגנת הסביבה
יורם הורוביץ, מנהל מחוז תל אביב, המשרד להגנת הסביבה
כוכבי אזרן, מנהל נמל אשדוד, חנ"י
זיו אנגל-חנ"י
מיכה טאוב, מנהל תפעול, מתקן התפלה שורק
סרן אנה מיכאילוב, מדור איכות הסביבה, חיל הים
רוני גאון, מנהל אגף שאיפה, עיריית הרצליה
יאיר מוהר, סגן מנהל אגף החופים, עיריית תל-אביב
עמיר יצחקי, ראש מערך ארצי לבריאות הסביבה, משרד הבריאות

משתתפים בתחקיר:

יוסי רופא, מנהל אגף הייצור, חח"י
גדי דייסי, מנהל מחלקת ים, חח"י
עופר פיין, סמנכ"ל תפעול, דרך הים התפלה
אלכס רוסומחוב, מנהל תפעול, מתקן התפלה אשקלון
הילה גיל, ראש אגף התפלה, רשות המים
עירית הן, מהנדסת ארצית למי שתייה, משרד הבריאות
יגאל בן ארי, מנהל תחום ים, רט"ג
אלי שוורצברג, מנהל אגף החופים, עיריית ראשל"צ
אושרי ליברמן, אגף חופים, עיריית ראשל"צ
בן בני, מ.דאנקור
יונתן תלמי, מנכ"ל, אשדוד התפלה
אבנר חרמוני, מנכ"ל, דרך הים התפלה
איתי בינימין, רכז תפעול, מנהלת נמל אשדוד
רני עמיר, מנהל היחידה הארצית להגנת הסביבה הימית
פרד ארזואן, ס. מנהל היחידה הארצית להגנת הסביבה הימית

